

ZADNJA IZMENA

Tama Janowitz Sužnji New Yorka

Zgodovina primerov št. 4: Fred

Fred je imel problem: na cesti je rad ogovarjal neznana dekleta in jih vabil, naj gredo z njim nakupovat k Tiffanyju. Ker je bil brezposeln glasbenik in je živel v hiši brez dvigala in tople vode v bližini Williamsburg Bridgea, je zaradi tega pogosto zabredel v težave.

Ko se je zgodilo prvič, je ravno odhajal iz zgradbe gramofonske družbe (tja je odšel, da bi spet oddal enega svojih posnetkov); na drugi strani ceste je zagledal visoko dekle s kratko postriženimi lasmi, ki je stopala z elegantno odločnim korakom. Pri semaforu je šel čez cesto in dekle dohitel. Še njega samega je presenetilo, ko se je slišal vprašati: »Poslušaj, vseč mi je tvoja odločnost. Zanima me, ali bi hotela iti z menoj – kar tako, za šalo – nakupovat k Tiffanyju. Zelo bi me razveselila in seveda ne bi pričakoval nikakršnega plačila.«

Dekle ga je pogledala in rekla: »Izgini.«

Ta izkušnja je Freda le še spodbudila. Nekaj tednov pozneje, ko je v trgovini DiRoma v SoHu kupoval čokoladni sladoled z artičokami, je spet zagledal dekle, ki je imela koščene komolce in nakremžen škratovski obraz. Pogledal ji je čez ramo; kupila je konzervo špargljeve juhe. »Dobra odločitev,« je dejal. »Poslušaj, tole te bo mogoče užalilo, toda jaz sem milijonar in uživam, če lahko vabim mlade ženske nakupovat k Tiffanyju. Bi hotela z menoj? Lahko si izbereš kaj lepega, zapestnico, karkoli.«

»Prav,« je rekla dekle.

Zlezla sta v taksi. Spotoma mu je povedala, da je doma iz Ohia in da je v New Yorku na obisku pri sestri. Fred ji je povedal, da takšnih reči sploh ne počne tako pogosto, temveč samo, kadar ga piči. »Najbrž je prijetno, če imaš toliko denarja,« je rekla dekle.

»Ah, ni slabo,« je odvrnil Fred.

V Tiffanyjevi trgovini se je dekle vznemirila. »Kar ne morem verjeti,« je rekla. »Le čakaj, da za to izve moja sestra. Pobrало jo bo. Takšne reči se dogajajo samo v filmih.«

Skoraj celo uro sta si Fred in dekle ogledovala podstavke s smaragdnimi prstani, debelimi zapestnicami iz lapisa lazuli, srebrnimi in bisernimi ogrlicami. Ko je Fred gledal dekle z rdečkastimi pegami, ki si je tiho brundala, in opazoval njene koščene, trzajoče komolce, ga je skoraj premagala zaljubljenost. Končno si je dekle izbrala pas iz aligatorjeve kože in srebra, ki je veljal tri tisoč dolarjev. »Zelo okusno,« je dejal Fred. »Dobra odločitev. Toda ali ne bi morebiti raje imela zaponke?«

Videti je bilo, da se je dekle prestrašila. »No, to je odvisno od tebe,« je dejala. »Ti plačaš, ti odloči.«

Fred je vedel, da si dekle v resnici želi pasu, toda izbral je drobno zaponko iz rožnate korale z majhnimi briljanti.

Prav takrat, ko je prodajalka hotela napisati račun, je Fred pobrskal po žepih in denarnici. »Prekledo,« je dejal. »Pozabil sem kreditno kartico. Kako neumno.«

Dekle je bila videti razočarana, toda dejala je, da popolnoma razume.

Tisto noč je Fred v mislih obnovil dogodek. Začutil je, da še nikoli ni bil bolj razvnet, bolj sprijaznjen z življenjem kot tisto uro in pol, ki jo je preživel pri Tiffanyju. Toda to očitno ni bilo normalno. Spomnil se je, kaj je bral o slavnem nemškem filozofu Nietzscheju; ko je bil star petnajst let in je živel v internatu, se je nekoč pozno ponoči v njegovo spalnico priplazila sadomazohistična nimfomanska, v moškega preoblečena grofica in ga pretepala tako dolgo, da se je dovolj vzburla za ljubljenje.

Čeprav se Fred ni natanko spominjal vseh podrobnosti incidenta, je vendarle vedel, da je Nietzsche pozneje, ko je odrasel, razvil filozofijo

o nadčloveku, po kateri naj bi možat, mogočen posameznik obvladal življenje in družbo.

Kar se tiče Nietzscheja, je bilo jasno, da je tisto prvo ali usodno doživetje – ko ga je posilila svetlolasa nimfomanska grofica – pripeljalo do nastanka nove filozofije.

Toda Fred ni mogel razumeti, od kod pri njem to nagnjenje, potreba, sla, da je na cesti ogovarjal neznane ženske in jih vabil nakupovat k Tiffanyju. Še nikoli namreč ni doživel nič usodnega. Morda v resnici sploh nikoli ni ničesar doživel.

Še nekajkrat mu je uspelo, da se je izmuznil s svojo nedolžno zvijačo; toda sčasoma so ga prodajalke in prodajalci začeli prepoznavati in navsezadnje je nekdo od njih, ko ga je nekoč spet videl vstopiti z novo žensko, poklical policijo. Priprli so ga in ga več ur zasliševali, žensko prav tako. Bridko je jokala, ko je pojasnjevala, da Freda še nikoli prej ni videla. Pri Tiffanyju so se odločili, da ne bodo vložili prijave, pod pogojem, da Fred nikoli več ne prestopi praga njihove trgovine.

Razmišljal je o tem, da bi vabil ženske nakupovat k Henryju Winstonu, toda njegov začetni zagon je splahnel, navdušenje za ženske ga je minilo, zdelo se je, da celo njegovim novim skladbam manjka nekdanje živahnosti in poleta.

Zgodovina primerov št. 15: Melinda

Melinda je bila drobna in svetlolasa in imela je bleščeče črne oči, ki so spominjale na lorija ali na kakšno drugo nočno žival. Ob večerih je delala v baru; v New York je prišla, da bi plesala pri eksperimentalni skupini, toda v nesreči s taksijem si je zlomila nogo in zato se je zdaj nameravala posvetiti koreografiji in režiranju.

Z denarjem, ki ga je dobila od zavarovalnice, si je v bližini Tompkins Square Parka kupila majhno stanovanje z dvoriščem. Kadar ji je ostalo kaj denarja, se je napotila v zatočišče za zapuščene živali; kupovala je živali, ki jim je ostal le še kak dan življenja; jemala jih je s seboj domov ter jim poskušala najti nove lastnike. Bile so nadomestek, je mislila, za moškega in trdno zvezo; moških, ki bi se zanimali zanjo, ni bilo, živali pa so jo imele rade in so se nanjo tako navezale, kot se noben moški nikoli ne bi mogel.

Živela je z osmimi mačkami in petimi psi. To so bili: star, brezzob šnavcer, ki jo je spominjal na njenega deda; mešanec med nemškim in škotskim ovčarjem, ki so ga menda vzgojili v čuvaja, pa se je vsega bal, tudi mačk; par špicov, ki sta rada ubrano tulila z gramofonom; jazbečar, ki mu je morala pritrđiti majhna kolesa, ker je bil na zadnji nogi delno hrom. Za živali je porabila ves svoj čas in bile so razvajene in zahtevne, toda to je ni motilo. Pravzaprav je Melinda kar rada igrala mater.

Nekoč pozno ponoči je zagledala drobcenega podganjega mladiča,

ki je zelo počasi prečkal cesto. Bil je brez noge in Melinda ga je pripravila do tega, da je zlezal v papirnato vrečko. Odnese ga je domov in ga spravila v akvarij. Kmalu potem, ko je podgano prinesla k hiši, so vse njene mačke in pse hudo napadle bolhe, toda Melinda je podgano vzljubila. Včasih je kje staknila tudi ranjene golobe ali kakšne druge poškodovane in onemogle živali. Na dvorišču so stale kletke, v katerih je imela zajce in dihurja; prinesla jih je iz opuščene trgovine z živalmi na Houston Streetu.

V bar, kjer je delala, so zahajali stalni gosti iz soseščine. Tja so prihajali slonet številni umetniki in na televiziji gledali tekme ali igrali biljard. Skoraj vsak se je hotel kdaj pa kdaj sestati z Melindo. Melinda jih je vabila k sebi na skodelico kave, toda ko so videli njeno prenatrpano stanovanjce (z besno lajajočimi psi, ki so ali divje branili Melindo ali pa pohotno popadali obiskovalčevo nogo; s tulečimi mačkami in podgano v kletki), se niso nikoli več vrnili tja.

Večine moških, ki jih je poznala, ni motil njihov lastni nered, toda pri ženski je bila to čisto druga pesem. Kakorkoli že, Melindi je bilo vseeno; kaos in grozen smrad v svojem stanovanju je štela za nekakšen preizkus. Ko se bo pojavil pravi moški, bo z veseljem spregledal okoliščine – nekako tako, kot so principi v pravljicah z veseljem pobijali zmaje ali pa se odpravili iskat čudežne napoje, samo da bi dobili princeso.

Nekega večera je v njen bar vstopil čeden fant eksotičnega videza. Imel je črno pobarvane lase in manjkal mu je eden izmed sprednjih zob. Videti je bil kot prismuknjen angel. Noben stalen gost ga še nikoli prej ni opazil.

Potem ko je spil štiri kozarce piva, mu je Melinda namignila, naj plača, kajti lokal so začeli zapirati. Fant se je zgrudil in bruhal v jok. Povedal je, da je star šele triindvajset let (čeprav je bil videti mlajši), brez denarja in na cesti. Ime mu je bilo Chicho in upal je, da si bo našel delo: skrbel bi za slone v živalskem vrtu ali pa bi na Floridi proučeval delfine.

Melindi se je Chicho zasmilil. Dejala mu je, da gre lahko z njo domov in nekaj časa ostane pri njej, s pogojem, da bo pomagal pospravljati in skrbeti za živali. Chicho je odvrnil, da bi to bilo imenitno.

Nekaj dni pozneje je Melinda ugotovila, da se zaljublja. Bil je tako naiven, ljubezniv in nepokvarjen, spominjal jo je na ranjenega kužka. Za videzom pouličnega grobijana se je skrival otrok, ki je Melindo oboževal in mislil, da je čudovito vse, kar je povezano z njo.

S psi je bil zelo dober in vodil jih je na sprehod, da bi imela Melinda tako več časa za uresničevanje svojih režiserskih zamisli. Lotil se je celo pospravljanja dvorišča, ki je bilo polno mačjih kakcev in blata. »Res je, da imam jaz šole, ti pa ne,« mu je govorila Melinda. »Razen tega si deset let mlajši od mene. Vedno sem mislila, da lahko take reči v odnosu povzročajo težave. Toda zdaj vidim, da idealna zveza temelji na zaupanju in prijaznosti, vse drugo je nepomembno.«

Nekega dne je ugotovila, da pohabljene podgane ni več v akvariju. Obdolžila je Chicha, da jo je spustil ali se je kako drugače znebil – od vseh živali mu edino podgane ni bilo mar –, toda zagotovil ji je, da je podgana sama ušla. Gotovo je tekala kje med zidovi ali pa se je vrnila na cesto.

Ni mu povsem verjela, vendar ni hotela izzvati prepira. Bilo ji je trintrideset let in Chicho je bil prvi moški, ki je pokazal, da si želi ostati z njo. S psi je sicer lepo ravnal, toda bil je tudi težko breme; še vedno si ni našel dela, Melinda mu je morala dajati žepnino in pričakoval je, da mu bo kuhala večerje, pa če je bila zvečer v službi ali ne. Toda vsak brezdomec, to je Melinda vedela, je sprva hudo breme, po nekaj letih prijaznega prepričevanja pa je mogoče vzgojiti še tako zanemarjeno in podivjano žival.

Kmalu jo je napadla skrivnostna bolezen. Resno je zbolela in noben zdravnik ni mogel odkriti, kaj naj bi bilo z njo narobe. Po izčrpnih preiskavah so končno ugotovili, da ima Weilov sindrom. To je izjemno redka bolezen. Večina zdravnikov je ni nikoli videla, mnogi še slišali niso zanjo. Človek zboli, če je pil tekočino, v kateri je bil podganji urin. Mogoče se je podhranjena podgana kako noč potikala naokoli in se ustavila pri kozarcu z vodo, ki je vedno stal ob Melindini postelji.

Odpeljali so jo v bolnišnico in tam je ostala več tednov. V tem času jo je Chicho le enkrat obiskal. Odpustila mu je; bil je kot divja žival, ki ni razumela niti najpreprostejših pravil lepega vedenja. Bila je prepričana, da Chicho nenehno misli nanjo.

Ni bilo pričakovati, da bo ozdravela. Čutila je, kako postaja bolj in bolj slabotna in razmišljala je o tem, kako žalostno bo po njeni smrti, ko zapuščene živali in Chicho ne bodo imeli več nikogar, ki bi skrbel zanje.

Toda začuda se ji je začelo obračati na bolje. S taksijem se je odpeljala domov in ko je vstopila skozi vrata svojega stanovanja, je našla Chicha v postelji s svojo najboljšo prijateljico. Vse živali so izginile in stanovanje je bilo sveže prepleskano in počiščeno. »Presneto,« je dejal Chicho, ne da bi se vsaj ogrnil z rjuho. »Kaj pa ti tukaj?«

Morala je poklicati policijo, ki je Chicha na silo izselila. Nove ključavnice so jo stale veliko denarja in le stežka se je sprijaznila s tem, da jo je opeharilo eno od božjih bitij. Toda počasi je zbrala novo krdelo pohabljenih in potepuških psov, pozabila je na Chicha in se vrnila v staro življenje, ki ni bilo niti veselo niti brezupno.

Prevedla Staša Grahek